

MUSTAFA IBRAHIMI – KOSOVARE KRASNIQI

**DALLIME NË PËRDORIMIN E SHENJAVE TË PIKËSIMIT
DHE TË DREJTSHKRIMIT NË GJUHËN SHQIPE
DHE GJUHËN ANGLEZE**

Në këtë punim do të hulumtohen dallimet në përdorimin e shenjave drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit në gjuhën shqipe dhe në atë angleze, e sidomos ndikimi i anglishtes si gjuhë e huaj ndaj folësve të gjuhës shqipe si gjuhë amtare. Siç dihet, në dekadat e fundit, anglishtja paraqitet si dukuri globale që ndikon në të gjitha gjuhët, në mesin e tyre edhe në gjuhën shqipe. Në pjesën e parë të studimit, duke u mbështetur në normat drejtshkrimore të gjuhës shqipe dhe anglishtes, do të bëjmë krahasimin e tyre dhe dallimet në normat drejtshkrimore midis dy gjuhëve, kurse në pjesën e dytë do të sjellim rezultatet nga hulumtimi i përdorimit të normave drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit të studentët e vitit të parë dhe të dytë të studimeve deri në mbrojtjen e diplomës në Katedrën e Gjuhës dhe Letërsisë Angleze në Universitetin e Prishtinës dhe UEJL Tetovë. Prej këtyre anketimeve nga studentët pritet të verifikohet njohja e normës drejtshkrimore dhe e shenjave të pikësimit të të dyja gjuhëve. Hulumtimi do të bëhet me anë të anketimit të 50 studentëve, ndërsa do të përdoret instrumenti i përkthimit të shkurtër të fragmenteve që përmbajnë shenja të drejtshkrimit. Në përfundim të punimit do të shqyrtohen gabimet e mundshme (qoftë ndikimi i anglishtes ndaj shqipes ose mosnjohja e normave drejtshkrimore të njërës apo të dyja gjuhëve). Me këtë theksohet rëndësia e gjuhës shqipe tek profesorët, përkthyesit ose qytetarët akademikë të ardhshëm.

Hyrje

Gjatë 28 viteve të fundit, nuk hulumtohet vetëm ndikimi i gjuhës amtare ndaj ndonjë gjuhe tjetër, por edhe ndikimi i gjuhëve të tjera ndaj gjuhës amtare, pastaj ndikimi i njërës gjuhë të huaj ndaj tjetrës dhe ndikimi i njëkohshëm i dy gjuhëve të ndryshme midis veti. Në shoqërinë shqiptare më së tepërmi është studiuar ndikimi i anglishtes ndaj gjuhës shqipe në të gjitha rrafshet gjuhësore, nga fakti se dekadat e fundit terminologjia

angleze është aq e pranishme saqë shumë fjalë janë bërë bazë e gjuhës shqipe.

Qëllimi i këtij punimi është të përshkruajmë dallimet e përdorimit të shenjave të pikësimit dhe përdorimit të shenjave të drejtshkrimit në gjuhën shqipe dhe gjuhën angleze, duke i krahasuar normat e njërës gjuhë me tjetrën dhe duke u bazuar në gabimet më të shpeshta tek punimet e studentëve, profesorëve të ardhshëm të anglishtes. Qëllimi i dytë i këtij punimi është që gjatë përdorimit të disa shenjave të pikësimit dhe drejtshkrimit të kemi një pasqyrë të qartë të ndikimit të anglishtes, si gjuhë e huaj ndaj gjuhës shqipe, si gjuhë amtare.

Denduria e përdorimit të shenjave të pikësimit

Në vitin 2007, së bashku me studiuesin Mentor Hamiti, specialist në fushën e shkencave kompjuterike, me qëllim të përfitimit të rezultateve sa më të sakta, me metodën statistikore dhe gjuhën programore kompjuterike analizuam gjithsej 20 tekste të botuara në gjuhën shqipe në Maqedoni (Ibrahimi & Hamiti 2007:11–29). Shumica e teksteve ishin tekste universitare të lëmenjve të ndryshme, të botuara në Maqedoni dhe të autorëve shqiptarë që jetojnë dhe veprojnë në Maqedoni.

Qëllimi i studimit ishte gjenerimi i dendurisë së përdorimit të shkronjave dhe shenjave të pikësimit dhe karakteristikat e tyre përcjellëse, duke analizuar gjithsej 6.456.132 karaktere të pranishme në kuadër të teksteve të analizuara, midis kategorizimeve globale, si: shkronjat, zbrazëtirat dhe simbolet; analizuam gjithashtu edhe shenja të pikësimit.

Në kuadër të shenjave të pikësimit janë llogaritur shenjat vijuese:

,	.	:	;	!	?	‘	“	-	(	)
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Tabela. 1. Shenjat e pikësimit

Kurse, në kuadër të simboleve të tjera, bëjnë pjesë numrat, shenjat e tjera speciale që nuk u takojnë shenjave të pikësimit dhe përdorimi i karakterit *Tab* apo i kalimit në rresht të ri.

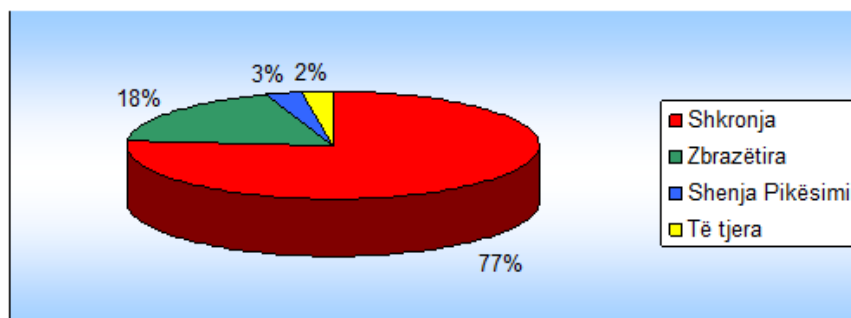

Figura. 2. Kategorizimi global i simboleve

Nga figura vërehet se më të dendura janë: pika dhe pikëpresja. Të shprehura në përqindje, në 71% të rasteve përdoren pika dhe pikëpresja, kurse të gjitha shenjat e tjera të cekura të pikësimit janë më të rralla, gjithsej të pranishme me 29%.

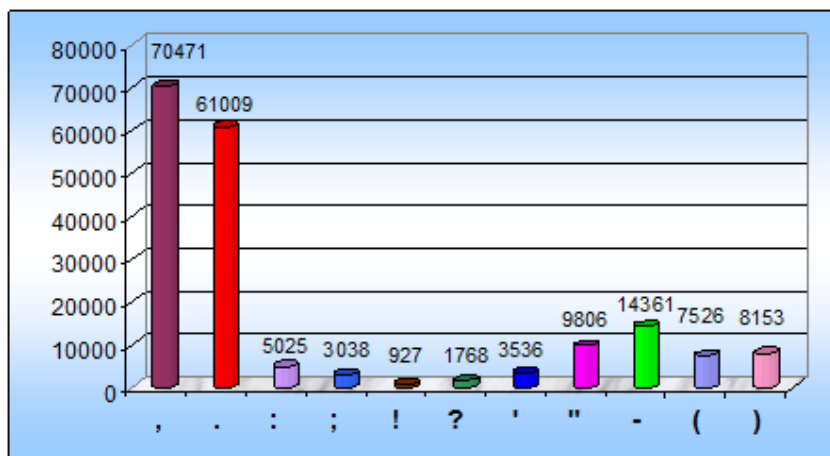

Fig. 4. Shfrytëzimi i shenjave të pikësimit

Shenjat e pikësimit dhe drejtshkrimit, normimi dhe doracakët

Në këtë punim termi shenja të drejtshkrimit interpretohet në dy kuptime, në atë më të ngushtë dhe atë më të gjerë. Në kuptimin më të ngushtë ka të bëjë me shenjat e pikësimit, kurse në kuptimin më të gjerë, nënkupton përdorimin e normës së drejtshkrimit, p.sh. përdorimin i

shkronjës së madhe konsiderohet si shenjë drejtshkimore. Duhet të përmendim se drejtshkrimi dhe shenjat e pikësimit normohen ndryshe tek shqiptarët, kurse ndryshe në vendet anglosaksone. Tek anglezët nuk ekziston doracak drejtshkrimor, por këtë rol e luan Fjalori i anglishtes.

1. Dallime në përdorimin e shenjave të drejtshkrimit

1.1. Shkronjat fillestare të vogla dhe të mëdha

1.2. Ekzistojnë fjalë, ose emërtime, të cilat në gjuhën shqipe shkruhen me shkronja të vogla, kurse në anglisht me të mëdha.

a) Emrat e ditëve të javës, të muajve e të stinëve shkruhen me shkronja të vogla për dallim nga anglishtja ku shkruhen me shkronja të mëdha: *e hënë, nëntor* për *Monday* dhe *November*.

b) Shkurtesat e vogla të titujve: dr. dhe mr krahas M.D. (MD) dhe M.Sc. (MSc).

Pika përdoret si shenjë grafike edhe në disa shkurtime: të fjalëve që shënojnë titull, gradë, profesion, pas shkronjave të para: agr. (agronom), akad. (akademik), dr. (doktor) prof. (profesor).

c) Emërtimet e etnonimeve, religjioneve, periudhat, ngjarjet historike dhe gjenealogjike: *krishtërimi, rilindja, holokausti, koha e bronzit* krahas: *Christianity, Renaissance, Holocaust* dhe *Bronze Age*

d) Mbiemrat e nxjerra nga emrat personale ose të shtetit: *i dikensonit* dhe *spanjisht* krahas *Dickensian* dhe *Spanish*.

e) Emërtimet e posteve publike afër emrit personal: kryetari Ilir Meta, mbretëresha Elizabeta krahas President Obama dhe Queen Elizabeth.

f) Emrat e përgjithshme si rrugë, bulevard, stadium, shesh, lagje, hotel etj. që përcaktohen nga një emër a emërtim i përveçëm në rasën emërore, i vënë ndërmjet thonjzash, shkruhen me shkronja të vogël (DGJSH 1974:121), p.sh. *rruga "Xhon Kenedi"*, por kur ata janë pjesë e emërtimit të përveçëm shkruhen me shkronjë të madhe (DGJSH 1974:122), p.sh. *Rruga e Oksfordit* edhe në anglisht është *Oxford Street*.

g) Pjesët përbërëse të një emërtimi gjeografik prej dy a më shumë fjalësh shkruhen me shkronjë të madhe, si p.sh. *Oqeani i Qetë* edhe në anglisht *Pacific Ocean*.

h) Emra e lokaliteteve tjera gjeografike: gadishulli i Ballkanit, kanali Korfuzit

i) Emrat e popujve, banorëve të një vendi, të një krahine, qyteti etj. shkruhen me shkronjë të vogël. Shembull: shqiptarët, amerikanët, anglezët, italianët, kinezët, beratasit, ulqinakët, shkodranët, matjanët, myzeqarët etj. Në anglisht, emrat e popujve dhe banorët e një vendi

shkruhen me të madhe, p.sh. American, Americans, Albanian, Albanians, Italian, Italians, Russian, Russians etj.

2. Dallime në shenjat e pikësimit

2.1. Pika

Në gjuhën shqipe pika përdoret edhe në disa shkurtesa, p.sh. shkurtesat: *dr.*, *dr. sc.*, *z.*, *znj.*, kurse në gjuhën angleze mund të shkruhen edhe në këtë mënyrë: *Dr*, *PhD*, *Mr*, *Mrs*, *Ms* dhe *St*, por edhe *Dr.*, *PhD.*, *Mr.*, *Mrs.*, *Ms.* dhe *St.* (Partridge 1999 dhe Trasku 1997).

Në anglisht (në SHBA) përdoret presja në raste të tilla, në shqip përdoret pika. P.sh.: Në anglisht *15,000 people*, në shqip *15.000* vetë.

Pikë në gjuhën angleze është përdorur jo vetëm në fund, por ndonjëherë përdoret edhe pas shkurtimeve *Mrs. White Dr. House* si dhe shkurtime të ndryshme *Jan.=January Co.=Company*

Në të dyja gjuhët nuk përdorin pikë te numërorët rreshtorë kur shënohen me shifra arabe. Në gjuhën shqipe u shtohen shkronja, si p.sh. klasa e 2-të, kreu i 4-t, e 5-ta, Simpoziumi i 6-të (Drejtshkrimi 1974:103), ashtu si në gjuhën angleze, numri rreshtor shënohet duke i shtuar numrit dy shkronja me të cilat mbaron fjala: *st (first)*, *nd (second)*, *rd (third)* ose *th (9th* ose *9th (fourth))* (Carter dhe McCarthy 2010).

2.2. Presja

Presja – si një nga shenjat më të vështira të pikësimit, ka rregulla përdorimi shumë të ndryshme në gjuhën angleze krahasuar me gjuhën shqipe. Një nga shenjat e pikësimit që më së shumti është keqpërdorur është presja (OSM 2003:117). Problemi më i madh në të dyja gjuhët haset atëherë kur duhet të vendoset se ku duhet të jetë presja sipas ligjeve ritmike-melodike.

Në vargun e parafundit të gjymtyrëve homogjene që ndodhet në fillim ose në mes të fjalisë nuk vihet presje: *Duhet të blejmë miell, ullinj dhe domate*. Në gjuhën angleze presja vihet edhe pas elementit të parafundit: *We need to buy flour, olives, and tomatoes*.

Një tjetër dallim në përdorimin e presjes midis dy gjuhëve vërehet edhe në vendosjen e presjes para lidhëzës me të cilën fillon edhe fjalia e dytë e pavarur, p.sh.: *I talked about my plans, and I highlighted my achievements*. Në gjuhën shqipe në këtë rast presja nuk është e nevojshme. *Flisja për planet e mia dhe theksova të arriturat e mia*. (Trask 1997, Woods 2006).

2.3. Thonjëzat

Sa u përket thonjëzave, në të dyja gjuhët kanë të njëjtin funksion, shërbejnë për të rrethuar fjalët e një ose më shumë bashkëbiseduesve në një ligjëratë të drejtë. P.sh. (“)Zemra e prindit nuk gënjehet aq kollaj(“), – tha plaku. Thonjëzat shërbejnë gjithashtu për të shënuar emërtimet e rrugëve, institucioneve, titujt e librave, revistave, gazetave etj.: p.sh. Banon në rrugën (“)Naim Frashëri(“).

Në gjuhën shqipe thonjëzat shkruhen në këtë mënyrë [“ “], [« »], [“”] ose [“ “]. Në anglisht përdoren thonjëzat e dyfishta (double quotes) [“ “], që konsiderohen si stili amerikan dhe gjysmëthonjëzat që quhen si thonjëza njëfish (angl. single quotes) [‘ ’] dhe konsiderohen si stil britanik (Peters 2004).

Dypikat përdoren në ligjëratën e drejtë për të ndarë fjalët e autorit nga fjalët që riprodhohen, kur fjalët e autorit prijnë: p.sh: *Naim Frashëri ka thënë: “punë, punë natë e ditë që të shohim pakëz dritë”*: *Blansh Dubua ka thënë: “Gjithmonë kam qenë i varur nga mirësia e të huajve”*.

Në gjuhën angleze në vend të dy pikave përdoret presja, p.sh.:

Blanche DuBois said, I have always depended on the kindness of strangers (Peters 2004, Trask 1997).

Në shumicën e rasteve, në anglisht vihet pika në fund të fjalisë, pastaj mbyllen thonjëzat: *“The Adriatic sea is very deep.”* Në gjuhën shqipe është e kundërta. Mbyllet fjalia me thonjëza dhe pastaj vihet pika në fund të fjalisë: *“Deti Adriatik është shumë i thellë”*.

3. Metodologjia

3.1. Mostra

Synimi ynë në anketime ishte të kontrollojmë dallimet në përdorimin e shenjave të drejtshkrimit dhe të pikësimit të studentëve shqiptarë që studiojnë gjuhën angleze, gjegjësisht a ndikojnë rregullat e drejtshkrimit të anglishtes gjatë përkthimit të teksteve në gjuhën shqipe. Gjatë muajt prill 2018 bëmë një hulumtim me 34 studentë të katedrave të Gjuhës dhe Letërsisë Angleze në UEJL, Tetovë dhe UT Prishtinë. Bëhet fjalë për grup pyetjesh që kanë të bëjnë me normat e të dyja gjuhëve, duke i anketuar studentët se sa i njohin këto norma gjuhësore, në veçanti ato shqipe.

Universiteti	F	M	Gjithsej
Universiteti i Evropës Juglindore	18	4	22
Universiteti i Prishtinës	8	4	12
Gjithsej	26	8	34

Tabela 1. Numri i të anketuarve sipas universiteteve

Viti i studimeve	UEJL	UP
Viti i dytë	13	4
Viti i tretë	9	4
Viti i katërt	/	4
Gjithsej	22	12

Tabela 2. Numri i të anketuarve sipas vitit të studimit

Viti i studimeve	UEJL	UP	Gjithsej
Do të ligjërojnë anglisht	16	7	23
Nuk dinë	3	3	6
Diçka tjetër (të merren me shkencë, turizëm)	1	/	1
Të merren me përkthim	2	Ë	4
Gjithsej	22	12	34

Tabela 3. Numri i të anketuarve sipas asaj çfarë do të punojnë pas mbarimit të studimit

3.2. Instrumenti

Si instrument është marrë një tekst i shkruar nga anglishtja në gjuhën shqipe, ku përfshihen 21 raste studimi dhe ku studenti duhet të dallojë rregullat drejtshkrimore të gjuhës angleze nga ato të shqipes. Njëmbëdhjetë raste drejtshkrimore kanë të bëjnë me shkrimin e shkronjave të mëdha, gjegjësisht të vogla, dy që kanë të bëjnë me shkrimin e pikave mbas numrave rreshtorë, dy me shkrimin e shkurtesave z. dhe znj. dhe gjashtë raste kanë të bëjnë me rregullimin e shenjave të tjera të pikësimit në fjali.

4. Rezultate dhe diskutime

4.1. Nga analiza deskriptive e numrit të përgjithshëm të gabimeve që sillen të jenë 680 gabime të mundshme, rezulton se studentët kanë bërë 221 gabime ose 32,50%, pra: 6.50 gabime për student.

4.2. Siç thamë më lart, teksti përmbante 11 raste drejtshkrimore që lidhen me përdorimin e shkronjave të mëdha dhe të vogla. Për të pasur një pasqyrë më të mirë, gabimet po i japim në Tabelën 4.

Përdorimi i shkronjave të mëdha dhe të vogla në mes të fjalisë				Numri i gabimeve		
	në gjuhën angleze	në gjuhën shqipe	Zgjidhja jo e saktë e anketuesve	UEJL	UP	Krejt

Ditët e javës	Monday	e hënë	* E Hënë	9	3	12
Muajt e vitit	March	mars	* Mars	10	5	15
Ithtarët e një feje (i krishterë, mysliman)	Christian	i krishterë	* i krishterë	3	1	4
Ngjarjet historike (holokausti)	Holocaust	hollokausti	* Hollokaust	14	5	19
Mbiemrat nga emrat personalë (tregimet e Naim Frashërit)	<i>Naimian (stories)</i>	(Tregime) naimiane	*(Tregime) Naimiane *Naim Frashëri	22	7	29
Emërtimet zyrtare me emra personalë (mbretëresha)	<i>Queen Elizabeth</i>	mbretëresha Elizabeta	*Mbretëresha Elizabeta	3	2	5
Emërtimi i oqeanëve (oqeani i qetë)	<i>Atlantic Ocean</i>	Oqeani Atlantik	*oqeani Atlantik *oqeani atlantik	8	3	11
Emërtimi i institucioneve (ministritë)	<i>Ministry of Internal Affairs</i>	Ministria e Punëve të Brendshme	*Ministria e punëve të brendshme	1	4	5
Sport (lojërat olimpike dimërore)	<i>Winter Olympic Games</i>	Lojërat Olimpike Dimërore	*Lojërat olimpike dimërore	14	7	21
Emërtimi i luftërave (lufta II e Spanjës)	Spanish Civil War	Lufta Qytetare e Spanjës	*Lufta qytetare e Spanjës	8	8	16
Emrat e banorëve të shtetit	Albanian, English	shqiptarë, anglez	Shqiptarë, Anglez	14	6	20
Gjithsej						157

Tabela 4. Përdorimi i shkronjave të mëdha dhe të vogla në mes të fjalisë

Si më të vështira dolën mbiemrat që vijnë nga emrat personalë me 29 gabime, shënimi i “Lojërave Olimpikë Dimërore” me 21 gabime,

etnonimet me 20 gabime etj. Interesant është se shumë pak nga anketuesit gabuan në shkrimin e fjalës “i krishterë” dhe “mbretëresha Elizabeta”.

4.3. Gabime gjatë vënies së pikës pas numrave

Në pjesën teorike shpjeguam se në gjuhën angleze numrat rreshtorë nuk shkruhen me pikë në fund, kurse në gjuhën shqipe vihet pikë në datat e plota, pas numrit që shënon ditën dhe radhën e muajit, po nuk vihet pikë pas numrit që shënon vitin: 19.2.1978 ose 19.11.1978. Kurse, kur muaji shënohet me emrin e tij, nuk ndahet nga dita e viti as me pikë, as me ndonjë shenjë tjetër pikësimi: 20 nëntor 1978.

	në gjuhën angleze	në gjuhën shqipe	Zgjidhja jo e saktë e anketuesve	UEJL	UP	Krejt
Dita	23 March	23 mars	*23 Mars	4	3	7
Viti	In 1995	1995	*1995.	0	2	2
Gjithsej						9

Tabela 5. Gabime gjatë vënies së pikës pas numrave

4.4. Gabime gjatë të shkruarit të shkurtesave z. dhe znj.

Nën ndikimin e anglishtes një numër të madh prej rreth 44 % të të anketuarve përdorën shkurtesat “znj.” dhe “z” me shkronjë të madhe, kurse një numër i caktuar nuk e shkurtuan dhe nuk përdorën pikë. Nuk ishte i vogël edhe numri që abstenuan, duke mos dhënë asnjë përgjigje.

2) Përdorimi i pikës te shkurtesat: zonjë dhe zotëri				Numri i gabimeve		
	në gjuhën angleze	në gjuhën shqipe	Zgjidhja jo e saktë e anketuesve	UEJL	UP	Krejt
	Mrs.	Znj	*Znj. *Z.	4	4	8
	Mr.	z.	*Zonjë dhe *zonjushë	4	3	7
Gjithsej						15

4.5. Gabime gjatë rregullimit drejtshkrimor të ligjëratës së drejtë

Nga pesë rastet lidhur me përdorimin e shenjave të pikësimit gjatë ligjërimin të drejtë studentët gjithsej gabuan në 14 raste që është 6.33 % nga numri i përgjithshëm i gabimeve. Nën ndikimin e anglishtes, 7 studentë në vend dy pikave vendosën presje. P.sh. Blansh Dubua ka thënë: “*Gjithmonë kam qenë i varur nga mirësia e të huajve*”. Në gjuhën angleze në vend të dy pikave përdoret presja, p.sh. *Blanche DuBois said, I have always depended on the kindness of strangers* (Peters 2004, Trask 1997) Po ashtu 7 studentë e vendosën pikën brenda thonjzave dhe jo jashtë tyre.

3) Përdorimi i presjes				Numri i gabimeve		
	në gjuhën angleze	në gjuhën shqipe	Zgjidhja jo e saktë e anketuesve	UEJL	UP	Krejt
Përdorimi i shenjave në ligjëratën e drejtë	presje	Dy pika	Presje, mungesë shenje	4	3	7
pika	mundet brenda apo jashtë thonjzave	Brenda	Jashtë thonjzave	3	4	7
Gjithsej gabime						14

4.6. Gabimet gjatë përdorimit të presjes

Një numër i konsiderueshëm i studentëve, gjithsej 11, nën ndikimin e anglishtes, te numrat shumëshifrorë kanë vënë presje në vend të pikës, p.sh. 15,000. Po ashtu 11 studentë te fjalia “*Flisja për planet e mia dhe theksova të arriturat e mia*”, presjen gabimisht e shënuan para lidhëzës, kuptohet nën ndikimin e gjuhës angleze si në rastin: “*I talked about my plans, and I highlighted my achievements*”.

Çfarë shenje do të përdorni te numri 15000 (presje apo pikë)	15,000	15.000	*15,000 *15000	4	7	11
--	--------	--------	-------------------	---	---	----

Dallime në përdorimin e shenjave të pikësimit dhe të drejtshkrimit ...

Ku duhet të vihet presja te fjalitë?	We need to buy flour, olives, and tomatoes.	Duhet të blejmë miell, ullinj dhe domate.	* Duhet të blejmë miell, ullinj, dhe domate.	0	0	0
Ku duhet të vihet presja te fjalitë?	I talked about my plans, and I highlighted my achievements.	Flisja për planet e mia dhe theksova të arriturat e mia.	*Flisja për planet e mia, dhe theksova të arriturat e mia	9	2	11
						22

Përfundime

Para se të sjellim disa përfundime, duhet të theksojmë numrin e reduktuar të anketuesve për shkak të programeve të ndryshme të studentëve, si dhe mendojmë se gjithësi hulumtimet duhet të zgjerohen edhe në shenja tjera të pikësimit, duke përfshirë edhe një numër më të madh të të anketuarve.

Nëse krahasohen fushat e gabimeve më të shpeshta, studentët kishin vështirësi me përdorimin e shkronjave të mëdha dhe të vogla me gjithsej 157 gabime ose 71 % të gabimeve, kurse 64 gabime ose 30 % kanë të bëjnë me shenjat e pikësimit.

Në fund, shtrohet çështja se si duhet të interpretohet rezultati 6,50 gabime për studentë nga 20 pyetje të mundshme? A është kjo përqindje e lartë apo e parëndësishme? Duke marrë parasysh se anketuesit nuk mund të përdornin fjalorin drejtshkrimor apo fjalorë të tjerë, jemi të mendimit se përqindja reale do të ishte më e ulët nëse do të kishin përdorur literaturë përkatëse. Mirëpo, nëse i analizojmë me vëmendje gabimet në përgjithësi, sepse kishte gabime të tilla që nuk ishin objekt studimi, jemi të mendimit se gjuha shqipe duhet të përfshihet në fakultetet e nivelin e parë (Bachelor), sidomos në drejtimit e mësuesisë në fakultetet pedagogjike dhe filologjike. Njohja e drejtë e gjuhës shqipe është njëra nga kompetencat themelore në plan-programet mësimore në nivel shtetëror. Si asnjë tjetër qytetar akademik, roli i mësuesve, i profesorëve dhe i përkthyesve të ardhshëm duhet të jetë shembull në përdorimin dhe zbatimin e drejtë të rregullave të drejtshkrimit dhe me shembullin e tyre në komunikimin publik në mënyrë implicite t'u mësojnë të tjerëve se si duhet të shkruajnë dhe të flasin drejt. Do të ishte mirë që drejtshkrimi i gjuhës

shqipe, kuptohet dhe rregullat e përdorimit të shenjave të pikësimit, të zinin vend të rëndësishëm dhe serioz edhe në shkollat fillore dhe të mesme.

BIBLIOGRAFI

- Carter, R.; McCarthy, M. (2010). *Cambridge Grammar of English; A Comprehensive Guide*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Crystal, D. (2005). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language: Second Edition*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Domi, M., Totoni, M., Cikuli, N., Floqi S. (1981), *Rregullat e pikësimit në gjuhën letrare shqipe*. Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë. Akademia e Shkencave të Shqipërisë. Tiranë.
- Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*. (1974). Shtëpia botuese e librit shkollor. Tiranë.
- Ibrahimi, M. & Hamiti, M. (2007). *The Density of Vowel and Consonant Usage in Published Albanian Text in Macedonia* (Denduria e përdorimit të fonemave zanore e bashkëtingëllore në tekstet e botuara shqipe në Maqedoni). “SEEU REVIEW”, Volume 3, Number 1. Tetovo 2007, f. 12–29.
- Partridge, E. (1999). *Usage and abuse*. Penguin Books. London.
- Patekar, J. (2016). *Razlike u uporabi pravopisnih znakova u hrvatskome i engleskome jeziku*. “Rasprave” 42/1 (2016.), str. 147–166.
- Peters, P. (2004). *The Cambridge Guide to English Usage*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Trask, R. L. (1997). *The Penguin Guide to Punctuation*. Penguin Books. London.
- Woods, G. (2006). *Webster's New World Punctuation: Simplified and Applied*. Wiley Publishing. Hoboken.